

proč si nerozumíme a jak to změnit

GENERAČNÍ KONFLIKT

Veronika Capáková
Petr Honzejek

nastole

Generační konflikt

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Veronika Capáková, Petr Honzejek

Generační konflikt – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Proč si nerozumíme a jak to změnit

GENERAČNÍ KONFLIKT

Ve spolupráci s **edice**

Generační konflikt

Proč si nerozumíme a jak to změnit

Veronika Capáková

Petr Honzejek

Věnováno všem generacím

© Veronika Capáková, 2026

© Petr Honzejk, 2026

ISBN v tištěné verzi 978-80-7448-726-2

ISBN e-knihy 978-80-7448-730-9 (1. zveřejnění, 2026) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7448-731-6 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7448-728-6 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

OBSAH

Jak těžké je porozumění	11
Co to vlastně je generační konflikt	14
Kdo je kdo v generačním ringu	17
Krize	27
Jazyk a komunikace	34
Dospě(lost)	45
Bydlení	49
Práce a kariéra	54
Vztahy, sex a genderové role	64
Duševní zdraví	85
Politika, moc a boj o budoucnost	93
Každodenní střety generací	107
Finance	116
Alkohol a drogy	121
Výchova a rodičovství	131
Smrt a stárnutí	138
Vietnamci a Romové	149
Demografie	154
Jak být boomer+	159
Proč je důležité spolu mluvit	163
Slovník generace Z	165
Slovník boomerů	181
Zkratky období socialismu	189
Zdroje	194

JAK TĚŽKÉ JE POROZUMĚNÍ

V románu Milana Kundery *Totožnost* najdeme hezké zamyšlení nad věčným sporem generací. „Lidé se v životě potkávají, povídají si, hádají se, a neuvědomují si, že k sobě navzájem mluví z dálky, každý z rozhledny postavené na jiném místě v čase.“ Asi největší český romanopisec dvacátého a jednadvacátého století má pravdu. Generační porozumění je v principu neskonale obtížné.

Nedá se samozřejmě říci, že mladá generace nemá s tou starší společného vůbec nic. Má například podobný metabolismus nebo plus minus (spíš tedy plus) podobný počet zubů. A obývá stejný fyzický svět. Ale jinak je to vlastně vývojově odlišný lidský druh. Jinak prožívá život, má jiné hodnoty, jiný jazyk, odlišný pohled na práci a volný čas, na psychiku, partnerství, sex, na sebe samé. A koneckonců i na ten metabolismus, protože když se podíváme na přístup mladší generace k alkoholu, zjistíme, že je proti generaci boomerů podstatně obezřetnější.

Zkrátka když se sejdou boomer a člověk z generace Z, vypadá to někdy jako kontakt odlišných civilizací. Boomer by asi řekl, že to jsou taková „blízká setkání třetího druhu“, ovšem to by generace Z netušila, o čem mluví. Přitom tento Spielbergův film byl v osmdesátkách tak známý, že se z jeho názvu stalo lidové rčení. Když k takovému kontaktu dojde, je samozřejmě potřeba hodně empatie a snahy o porozumění, aby nedošlo ke karambolu, nebo dokonce k explozi.

Věřte, že o tom něco víme. Když jsme společně – dva novináři z *Hospodářských novin*, Veronika Capáková a Petr Honzejek – začali domlouvat podcast *Generační konflikt*, na jehož základě vznikla tato kniha, naráželi jsme na tolik generačních bariér, až jsme si říkali, že v momentu, kdy začneme natáčet, už to horší být nemůže. Ale bylo. Co díl, to další zjištění, jak hluboká je propast mezi boomerem, kterému táhne na šedesát, a „sněhovou vločkou“, která tehdy byla na světě pětadvacet let.

Jeden příklad za všechny. Za sto dílů jsme nevyčerpali všechny výrazy, které jedna nebo druhá generace používá a té druhé nebo první jsou buď úplně,

nebo aspoň částečně nesrozumitelné. Vibe? Crush? Skibidi? Boomer se zoufale ptá: „Cože?!“ Z druhé strany bezradné bloudění ve výrazech a reáliích pozdního socialismu a devadesátých let, období, která jsou pro mladou generaci přibližně tak aktuální jako pro boomery první republika a druhá světová válka. VŘSR? Tesil? Dvanáctsettrojka? DIK? „Wtf?!“ reaguje generace Z.

Část knížky, která je teď před vámi, je proto jakýmsi výkladovým slovníčkem generačních výrazů – pomůckou, jak se mezigeneračně domluvit. Ovšem boomery je třeba upozornit, že je lepší používat slovníček pouze pasivně. Když to zkusíte aktivně, budete „cringe“. Sice ještě možná úplně přesně nevíte, co to je, ale nechcete to.

Jednotlivé kapitoly pak snad trochu pomohou mladým pochopit starší a starším mladší i za hranicemi používaného jazyka, protože ten je jenom vnějškovým vyjádřením odlišnosti generačních světů. Proč třeba ti staří tolik makají, je pro ně tak důležitá práce a nedokážou „žít“, tedy uplatňovat „work-life balance“? A proč je tato otázka pro starší vlastně nesrozumitelná? Proč si mladí pořád píší přes různé platformy a jednoduše si nezavolají, když se telefonátem dá vyřešit všechno hned? A proč je pro změnu tato otázka nesrozumitelná zase pro generaci Z?

Konfliktních otázek, o kterých často vzájemně nevíme, že by vůbec mohly existovat, protože naše generační odpovědi se nám zdají zcela přirozené, je hromada. Politika, alkohol, sex, gender, bydlení, duševní zdraví, rodičovství a tak dále. Pokusíme se je formulovat a samozřejmě na ně odpovědět. Někdy je to vážné a mrazivé, jindy zase docela legrace. Víte třeba, že se dá například mezigeneračně naprosto ztratit při používání emotikonů? Dá. Zjistili jsme, že stejné „smajlíky“ používají generace v úplně jiných významech a kontextech, a když se tyto kontexty srazí, je to šlupka. Příklad? Třeba takový palec nahoru není vždy tím, čím se může zdát...

Karel Marx jednou napsal: Evropou obchází strašidlo komunismu. A myslél to tak, že komunismus Evropu převálcuje. Naštěstí se to nestalo. Byla to historická fuška, ale bolševik skončil na smetišti dějin, kam chtěl poslat všechno a všechny ostatní. Jak už to ale bývá, objevila se strašidla nová, sice možná ne tak děsivá, ale současně o nich zatím nelze říci, že postupně zmizí. A jedním z nich je právě strašidlo generačního konfliktu, které Evropou nejen obchází, ale pořádně u toho dupe.

Takže pojdte s námi na výpravu do generačních světů a mezisvětů. Ani ne tak proto, aby svět „byl v pořádku“ pro všechny generace – každá má totiž, přiznejme si, o tom pořádku svou vlastní představu. Ale hlavně aby svět tak nějak držel pohromadě. A aby nás strašidlo generačního konfliktu přestalo děsit. Protože jak známo, nejhorší smrt je z leknutí.

CO TO VLASTNĚ JE GENERAČNÍ KONFLIKT

A EXISTUJE VŮBEC?

Ono se řekne generační konflikt. Ale co to vlastně je? A existuje vůbec něco takového v realitě, nebo je to jenom klišé? Často narážíme na lidi, a dokonce i na experty, kteří o reálnosti generačního konfliktu pochybují a zdůrazňují, že intenzivnější dělicí linie vedou společností nikoli podle generačních, ale třeba podle sociálních, národnostních či vzdělanostních os.

Určitě na jejich pohledu něco je: peníze, sociální status či národnost jsou mocnými dělícími, jak nás koneckonců poučují dějiny. Generační rozdíly také mohou být někdy potlačeny, zejména ve skutečně krizových momentech. Kupříkladu v podmínkách války je různost generačních zkušeností vedlejší, protože rozhodující zkušeností je aktuální hrůza, kterou celá společnost prožívá a musí se s ní vyrovnat.

Ovšem to neznamená, že by generační dělící, tedy rozdíly mezi skupinami lidí, které mají odlišnou historickou zkušenost a perspektivu, byla bezvýznamná. A že by nemohla někdy vystoupit na povrch v podobě obtížně překonatelných bariér. Jsou období, kdy jsou rozdíly v pocitech a možnostech jednotlivých generací takové, že se mohou stávat zdrojem problémů, nebo dokonce přerůstat ve vážné napětí. A právě to se nyní děje v západních společnostech, tedy i v Česku.

Vidíme to na nejružnějších společenských hnutích, například klimatickém, ve kterém se v drtivé většině angažují mladí lidé. Vidíme to na volebním chování, kdy mladí lidé (samozřejmě jsou specifické případy, kterým se budeme ještě věnovat) volí úplně jinak než starší. Vidíme to na úplně jiném přístupu k práci či duševnímu zdraví. Dalo by se říci, že zásadní mezigenerační rozdíly vidíme vlastně všude – v celkovém přístupu ke světu a lidské roli v něm.

Proč se to děje zrovna teď? Sociologie hovoří o hrozbě generačního konfliktu, když jsou splněny tři podmínky zároveň: když mají jednotlivé generace nerovný přístup ke zdrojům, když existuje pocit generační nespravedlnosti a zároveň přestává existovat cosi, co se dá nazvat mezigenerační smlouvou. Zní to samozřejmě až příliš odborně, pojďme proto jednotlivé body rozebrat.

Nerovný přístup ke zdrojům je dnes asi nejzákladnějším problémem. U nás se projevuje hlavně v oblasti bydlení. Každý mladý člověk, pokud tedy není z hodně bohaté rodiny nebo naopak nemá až nezdravě vyvinutý smysl pro dobrovolnou skromnost a askezi, vám řekne, že obava, kde a jak bude bydlet, tvoří všudypřítomnou linku jeho úvah o budoucnosti a vlastní životní perspektivě. A nikdo se těmto obavám nemůže divit. Ani nadprůměrně vydělávající mladý člověk dnes nedosáhne na hypotéku a nutně se ptá, co to je za společnost, která nastavuje pro naplnění základní životní potřeby mít střechu nad hlavou takto vysokou laťku. Poukazy na to, že může bydlet v nájmu, mu přijdou cynické; jednak protože, že i ceny nájmu letí nahoru rychlostí rakety Elona Muska, a také proto, že je zpravidla slýchá od starších lidí, kteří vlastní bydlení mají, protože měli historickou kliku – pořizovali ho v době, kdy byly byty pětkrát levnější než dnes. Když k tomu připočteme poznámky, že si stačí odpustit nějaké to sójové latěčko, není divu, že prudší povahy z řad mladých lidí začnou používat hrubší výrazy, nebo je dokonce začne napadat, jestli řešením jejich problémů není baseballová pálka. V jiných zemích, třeba v jižní Evropě, se k tomu připojuje ještě nezaměstnanost mladých. Což našťastí problém Česka není, ale i tak mají zdejší dvacátníci a třicátníci objektivních důvodů k obavám dost.

Z vcelku oprávněného dojmu, že si dnešní mladí nebudou moci dovolit totéž co generace před nimi, vzniká pocit, který se dá nazvat „pocitem generační nespravedlnosti“. Nejde o pocit objektivní chudoby. Každému, kdo alespoň trochu přemýšlí, je jasné, že žijeme v době, kdy je na tom společnost ekonomicky i sociálně nejlépe v historii. Jde o něco jiného – o pocit chudoby relativní. Mladí vidí, že nemají šanci žít výrazně lépe než generace před nimi. A to je podstatné, protože zatím skoro vždy v moderních dějinách (když vynecháme velké krize a válečné konflikty) to bylo tak, že se děti měly po hmotné a sociální stránce lépe než jejich rodiče. Dnes to opravdu garantováno není. Dokonce by se dalo říci, že ač jsou mladí vzdělanější než generace před nimi, mají nižší šanci na vybudování majetku. Vzniká tak relativní deprivace, tedy něco, co by

se dalo popsat slovy „proč oni mohli a my ne“, a to je silný motor generačního konfliktu.

Třetí problém – tedy rozpad generační smlouvy – vlastně vyjadřuje skutečnost, že společnost není schopna na doutnající generační konflikt rozumně reagovat. Fungující mezigenerační solidarita stojí na jednoduchém principu: mladí financují stát a stát garantuje, že jim to v budoucnu vrátí. Jenže to dnes přestává platit. Mladí lidé, hlavně zaměstnanci, sice platí vysoké odvody, ale přestávají věřit, že na ně společnost odpovídajícím způsobem myslí. Zhmotňuje se to například v nedůvěře mladých, že v budoucnu dostanou odpovídající důchod. Zeptejte se schválně libovolného vysokoškolačka, jestli věří, že se o něj stát, až na to přijde, postará tak, jak se stará o nynější důchodce. Odpověď bude pravděpodobně cynická: „Jaký důchod? O čem to mluvíte?!“ Ano, dostáváme se do momentu, kdy solidaritu stále víc střídá cynismus, což je samozřejmě riziko.

Podaří se generační konflikt vyřešit nebo alespoň zmírnit? Odpověď je minimálně pro nejbližší budoucnost skeptická. Nemovitosti se dostupnějšími nestanou. I kdyby zmizely administrativní překážky, které dělají z Česka zemi, která je vůči výstavbě snad nejnepřátelštější na světě, a následně přece jen vzrostla nabídka, nebude to stačit. Vzhledem k demografickému vývoji bude přibývat jednočlenných domácností a pokles poptávky, který by vedl k poklesu cen nemovitostí, je tak iluzí.

Navíc hrozí, že ekonomická zátěž mladých lidí ještě vzroste. Společnost stárne, což v demokracii, kde existuje všeobecné a rovné volební právo, znamená, že relativní politická síla starších lidí roste. Zájmy starších jsou přitom odlišné od zájmů mladých: jde jim o logicky hlavně o permanentní zvyšování důchodů, levnou a všudypřítomnou zdravotní péči, všemožné slevy a podpory. Politika na to reaguje a populistické strany jdou většinové poptávce vstříc. V současnosti ovšem takovou politiku nelze financovat jinak než vyššími daněmi a odvody těch, kteří jsou ekonomicky aktivní, tedy mladších lidí. Případně na dluh, přičemž tíha jeho splácení opět padne na dnešní mladou generaci.

Na konflikt a jeho zostřování je tedy zaděláno pořádně.

KDO JE KDO V GENERAČNÍM RINGU

Jak se jednotlivé generace rozdělují a liší od sebe navzájem

Nálepky, že je někdo boomer nebo sněhová vločka, jsou ve veřejném prostoru slyšet celkem často. Nejčastěji samozřejmě na sociálních sítích, které navíc nejrůznější konflikty svými algoritmy podporují.

Když vás tak někdo nazve, pravděpodobně vás chce urazit. Oba termíny jsou totiž pejorativními pojmenováními pro zástupce mladší a starší generace. První zmíněný termín „boomer“ je možná ještě trochu horší. Právě vás totiž někdo označil za geronta. Druhé sousloví zase znamená, že jste křehcí jako malá bílá sněhová vločka, která co nevidět roztaje. Ano, dost stereotypní...

Ale lidská společnost je z podstaty stereotypní. Stereotypy jsou totiž zjednodušenou představou v našich hlavách o skupinách lidí či jevech, která nám pomáhá rychleji se orientovat ve světě. Tyto mentální zkratky nám sice mohou dobře sloužit, ale také zatraceně škodit. A platí to i v případě generací.

Díky jejich rozdělení dokážeme najít určité společné rysy různých generací. Neznamená to ale, že jsme všichni stejní. Do našich životů se promítá nespočet faktorů. To, kde jsme se narodili, kdo jsou naši rodiče, kde bydlíme a pracujeme nebo s kým se scházíme.

Jednotlivé generace ale společně sdílejí obrázek „své doby“; jsou to lidé narození ve stejném časovém období a během svého života prožívají historické události a zlomy ve shodné časové posloupnosti. V západním světě se dělí do několika skupin.

Ztracená generace (lidé narození kolem roku 1900)

Museli bojovat v první světové válce a po návratu z fronty měli těžkosti se začleněním do běžného života. Válka jim sebrala bezstarostné dospívání. Kvůli

ní často nedostudovali, nezažili první lásky a stali se emocionálně vyprázdněnými.

Úzce s touto generací souvisejí „ztracení“ spisovatelé – Ernest Hemingway, Francis Scott Fitzgerald, John Steinbeck nebo Erich Maria Remarque. Tento termín podle britského slovníku *Encyclopædia Britannica* poprvé použila americká spisovatelka Gertrude Steinová. Ta jej měla zaslechnout od majitele garáže ve Francii, který pohrdavě označil mladší generaci jako *génération perdue*. Hemingway později termín ztracená generace široce rozšířil a zpopularizoval v románu *Fiesta (The Sun Also Rises)* z roku 1926.

V českém prostoru tato generace prožívala podle historika Jaromíra Mrňky z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy narůstající národnostní a sociální napětí, rozvoj velkých měst, průmyslu, organizovaného času, občanské společnosti, zavedení všeobecného volebního práva, ale také první světovou válku, její hrůzy na frontě a útrapy v zázemí, rozpad monarchie a vznik republiky.

Znaky příslušníků této generace:

- Silně poznamenáni válkou. Typický je pro ně cynismus.
- Pocit deziluze, ztráta bezpečí, jistot a významu tradičních hodnot.

„Největší generace“ (Greatest generation, 1901 až 1924)

Jde o generaci, která dospěla během velké hospodářské krize po krachu na newyorské burze v říjnu 1929. Její příslušníci byli zasaženi dvěma světovými válkami, které formovaly i jejich životy. Jejich rodiče bojovali v první světové válce, oni pak následně v té druhé.

Toto označení získala generace po vydání bestselleru *The Greatest Generation* v roce 1998, jehož autorem je americký novinář NBC News Tom Brokaw. Označení mělo sloužit jako pocta Američanům za odolnost a vlasteneckého ducha, které tato generace musela projevit během hospodářské krize a při bojích ve druhé světové válce.

Poprvé v historii Spojených států některé ženy narozené v tomto období prožily celý svůj život s právem volit. Na druhou stranu Afroameričankám v USA bylo toto právo často odpíráno. V Československu mohly ženy volit od roku 1920.

Znaky příslušníků této generace:

- Je pro ně typická silná pracovní morálka, disciplína a loajalita v zaměstnání.
- Respekt k autoritám.
- Žili a žijí skromně.
- Jsou prozíraví a šetřiví, co se týče financí.
- Pro české obyvatelstvo byl v tomto období zásadním momentem vznik a budování nového státu po roce 1918. Největší tehdejší osobností byl zakladatel státu Tomáš Garrigue Masaryk.

U tzv. největší generace jde o americký koncept, který úzce souvisí se zapojením USA v druhé světové válce. V Česku se takové označení běžně nepoužívá, u nás v tomto období vznikla první Československá republika, dalo by se tedy mluvit o „zakladatelské generaci“, případně o generaci Mnichova, protože tehdejší lidé byli silně poznamenáni mnichovskou dohodou (30. září 1938), kdy Československo přišlo o třetinu svého území a následně došlo k okupaci zbytku země nacistickým Německem.

Tichá generace (1923 až 1944)

Tato generace vyrůstala v mezidobí dvou světových válek, kdy nebylo bezpečné říkat svůj názor nahlas. Naučila se, jak co nejlépe přežít v těch nejtěžších situacích a příliš se neprojevoval. Proto si vysloužila popis tichá.

Byla početně globálně menší než předchozí generace, nicméně v československém prostředí se stala pod nadvládou nacistů pozoruhodná věc. Narodilo se překvapivě hodně dětí. V roce 1940 podle historika Jaromíra Mrňky odstartoval enormní nárůst porodnosti, který pokračoval kontinuálně až do 50. let.

Tento fenomén se Mrňka se svými kolegy snažil rozklíčovat. Lidé totiž odkládali porody v důsledku velké hospodářské krize.

„Jde o fenomén, kdy se porody odložené v důsledku velké hospodářské krize začínají realizovat během druhé světové války. A tam hraje roli několik zásadních faktorů. Jedním z nich je, že Češi nemuseli na frontu, protože byli nacistickou okupací určeni k tomu, aby jen pracovali, byli poslušní a zejména drželi ústa. Právě kvůli tomu se tady rozšiřuje velká plejáda sociálních opatření, která paradoxně vedou k tomu, že se pod nacistickou nadvládou rodí více

dětí navzdory záměrům nacistů český národ víceméně vyhladit,“ říká historik Mrňka.

Lidé, kteří se narodili v Československu ve 30. letech 20. století, pak nastupují jako mladí do těsně poválečného období a prostředí budování státního socialismu, čímž jsou výrazně formováni.

Tichá generace by se podle Mrňky v českém kontextu mohla nazývat „generací května 1945“, případně „dětí velké deprese“ či „generace budovatelská“.

Znaky příslušníků této generace:

- Tvrdě pracující, šetřiví a přizpůsobiví.
- Silně poznamenání druhou světovou válkou.

Baby boomers (1946 až 1964)

Po druhé světové válce zažily Spojené státy americké populační explozi. Mezi lety 1946 až 1964 se tam totiž narodilo 75 milionů dětí. Za tímto boomem není jedno vysvětlení. Obecně je velmi rozšířený názor, že za něj mohl návrat vojáků z fronty, nicméně ten je vyvrácen, protože nesedí s délkou trvání boomu ani s tím, že k nárůstu porodnosti došlo již před koncem války. Nicméně konec velké hospodářské krize, druhé světové války a hospodářský růst boomu pomohly. Do toho promlouval i fakt, že pro mladé ženy nebylo po válce tolik pracovních příležitostí. Zprvu se o této generaci mluvilo jako o té největší, nejbohatší a nejvzdělanější, narážela ale na velké limity a velká očekávání se nenaplnila.

Češi, kteří se narodili v těchto letech, mají se svými americkými vrstevníky pramálo společného. Kontext, ve kterém v tehdejší Československu vyrůstali, byl diametrálně odlišný.

„Smysluplnější je mluvit o ‚generaci 1968‘ nebo ‚generaci pražského jara‘, která sice nemá s americkými boomers mnoho společného, ale zároveň je podobně rozporuplná. Na jednu stranu tvoří výrazný rezervoár ‚kádřů‘ pro následnou normalizaci, na druhou stranu ale také undergroundu,“ popisuje historik Mrňka.

Čeští baby boomeři se narodili krátce před nebo po komunistickém převratu v únoru 1948, který znamenal uvržení země do desítky let trvající nesvobody a zmaru. Určující zkušeností pro ně je okupace Československa v roce 1968, která zlikvidovala naděje pražského jara. Vzepětí k odporu, zrada vládnoucí

elity a následná rezignace, to všechno z nich udělalo převážně generaci deziluze a vnitřní emigrace. Byla samozřejmě spousta výjimek, ale standardním krédem bylo: Myslet si svoje a starat se o svoje, protože s tím, co se děje nahore, se nedá moc dělat. Výrazem snahy o privátní únik z marasmu bylo například české chalupářství, jež dosáhlo míry, která je evropsky unikátní a pro většinu cizinců dodnes nepochopitelná. Je zde také trochu terminologický zmatek, protože v českém kontextu se za boomery označují hlavně lidé narození o něco později, v době českého normalizačního babyboomu, o kterém bude řeč za chvíli.

Generace X (1965 až 1980)

V globálním měřítku má tato generace mnohem méně členů než baby boomers. Do určité míry v tom může hrát roli i fakt, že se na počátku 60. let poprvé objevila na trhu antikoncepce. Někdy se o ní mluví jako o přehlížené generaci. Většinou už pracovali oba jejich rodiče a rozšířenější začínaly být i jednočlenné domácnosti nebo rozvody.

Lidé narození v tomto období se stali technologicky zdatnými. Příslušníci generace X jako první vyrůstali s kabelovou televizí, která se rozšířila téměř do všech domácností. S přibývajícimi roky se technologie kolem nich začaly vyvíjet extrémně rychlým tempem. Jednou z nejsledovanějších mediálních událostí byl pro ně teroristický útok organizace al-Káida proti USA 11. září 2001, kdy teroristé unesli dvě letadla a narazili s nimi do dvou budov Světového obchodního centra v New Yorku.

Pro Čechy a Slováky, kteří se narodili na začátku 70. let, se vžil spíše pojem „Husákovy děti“. V těchto letech byl totiž hlavním představitelem KSČ a později československým prezidentem Gustáv Husák. Důvodem tohoto dětského boomu byly novomanželské půjčky, které se hojně rozdávaly, kromě toho se také budovala rozsáhlá sídliště. Husákovy děti formoval výrazně rok 1989 a následná transformace, kdy v Československu padl komunismus a sametová revoluce přinesla možnosti, o kterých se této generaci vůbec nesnilo. Naplno se rozjížděl kapitalismus, otevřely se brány do západního světa a znovu se budovala demokracie. Česká republika také vstoupila do NATO a EU.

Nyní jsou Husákovy děti nejpočetnější skupinou v Česku. Tyto silné populační ročníky jsou ale zároveň strašidlem mladších generací, protože stát není

připravený na to, až tato generace začne odcházet z pracovního trhu a čerpat důchod.

Znakem generace je velká nostalgie po devadesátých letech, reprezentovaná rčením „kdo si devadesátky pamatuje, ten je neprožil“. Což vyjadřuje pocit z doby, kdy lidem, kteří předpokládali, že celý život prožijí v normalizační šedi a pokrytectví, najednou svoboda doslova explodovala do tváří a žilo se rychle, naplněně, nadoraz (a ano, někdy i do bezvědomí). S tím je, přinejmenším v části generace, spojený velký důraz na individualitu a aktivitu a negace všeho, co byt i jen vzdáleně připomíná socialismus.

Mileniálové (též generace Y) (1981 až 1996)

Pro tuto generaci se vžil pojem mileniálové právě kvůli tomu, že dospívala na přelomu milénia, tedy tisíciletí. Její příslušníci jsou technologicky mnohem zdatnější než jejich rodiče. Rychle se adaptovali na nové technologie, které začali využívat. Mohli studovat v zahraničí, což jejich rodiče většinou nemohli. Právě proto by se o nich mohlo mluvit i jako o generaci „Erasmus“, protože zažili vznik projektu Evropské unie, díky němuž tisíce studentů v Evropě vyrážejí každý semestr na studentské pobyty na zahraniční univerzity.

„Jedná se o první generaci, která naplno zakouší jak všechny výhody liberalizovaného systému, tak i jeho stinné stránky – znejistění střední třídy nebo nedosažitelné bydlení. Poprvé se u nich výrazněji projevuje klimatické uvědomění,“ popisuje historik Mrňka.

Od svých rodičů se také výrazně liší ve výchově. K dětem nepřístupují ze svých mocenských pozic, jsou citlivější, více vůči nim projevují emoce.

Podobně jako jejich rodiče i oni silně vnímali teroristický útok na americká „dvojčata“. Kromě toho jako dospívající zažili ekonomickou krizi – recesi mezi lety 2007 a 2009. Právě kvůli ní měli pracovní start těžší, začínali s malými příjmy a oproti předchozí generaci mnohem pomaleji dosahovali určitých milníků a bohatství.

Výrazně se liší také představy o práci. Na pracovní trh přinesli mileniálové poprvé pojem work life balance, který klade důraz na vyváženost pracovního a soukromého života. Oproti předchozím generacím častěji mění práci, hledají v ní smysluplnost a požadují možnost práce na home office.

Mileniálům a generaci Z také více než starším zaměstnancům záleží na celkovém smýšlení firmy, pro niž pracují. Podle studie Deloitte z roku 2023 36 procent mileniálů už někdy odmítlo nastoupit do zaměstnání, které ne-souznělo s jejich osobními hodnotami.

V dětství a dospívání se většina z nich nevyhnula mánii kolem Harryho Pottera a definují se také jako milovníci kávy, z čehož si generace Z utahuje. Typické pro ně jsou upnuté „skinny“ džíny a selfie fotografie, protože právě jejich generace zažila největší rozmach sociálních sítí a začala na ně psát a fotit. Právě když část mileniálů dospívala, vznikla sociální síť Facebook, kde tato generace hrála hru FarmVille...

Když je chce někdo urazit, používá pro ně označení „generace avokádových toastů a sójových latté“, což má narážet na to, že si kupují předražené jídlo v kavárnách a nejsou zodpovědní.

Generace Z (1997 až 2012)

Príslušníci této generace jsou digitální domorodci. Od mala vyrůstali s telefonem a bezproblémově ovládají i další technologie. Jako malí byli svědky velkých sociálních změn, jako například zvolení prvního černošského prezidenta Baracka Obamy do Bílého domu nebo legalizace stejnopohlavních manželství (ne tedy zatím v Česku).

Otevřeně se více než předchozí generace identifikují jako součást LGBT+ komunity. Například v USA se tak identifikuje zhruba 16 procent dospělých z generace Z.

Některými lidmi jsou pejorativně označováni jako „generace sněhových vloček“, které se snadno „rozpustí“ pod sebemenším tlakem. Vychází to z toho, že generace Z je považována za citlivější než ty předchozí. Více se zaměřuje i víc mluví o duševním zdraví. V jejich generaci totiž dochází k výraznému nárůstu psychických obtíží.

Během jejich dospívání začali být populární youtubeři a celkově influenceři. Od nich se generace Z nechává ve velkém inspirovat a řídí se jejich doporučeními. Mnozí u nich hledají i finanční rady.

Ukazuje to rozsáhlá studie agentury Cook Communications zaměřená na Čechy, Poláky a Rumuny, podle které je tento fenomén na vzestupu.

Alespoň jednoho finančního influencera, tedy tvůrce, který radí, jak si našetřit nebo kam investovat, sleduje podle průzkumu 22 procent lidí ve věku 18–35 let napříč republikou. Největší zájem o tento obsah mají přitom lidé do 21 let. A většina, téměř 70 procent z těch, kteří nějakého influencera sledují, zároveň důvěřuje jeho radám.

V této generaci se objevil také neobvyklý generační vzorec. Průzkum, který vypracovala agentura Ipsos pro britskou univerzitu King's College London, ukazuje, že každý čtvrtý mladý Brit si myslí, že má horší postavení než opačné pohlaví. Celkem 16 procent mužů ve věku 16 až 29 let (kam patří část generace Z a mileniálů) si pak myslí, že feminismus společnosti spíše uškodil, než prospěl. Je to o tři procentní body více než u mužů starších 60 let. Odborníci za tím do jisté míry vidí algoritmy sociálních sítí, které podporují antifeministické myšlenky a kontroverzní influencery. Jedním z nich je například Andrew Tate, jehož hojně sledují mladí lidé. Tate na sociálních sítích často pózuje s rychlými auty, zbraněmi, doutníky a sdílí i misogynní příspěvky.

Generace Z má také zkušenost s krizí demokracie, vyhocenou migrační debatou a vzestupem populismu po roce 2015.

Znaky příslušníků této generace:

- Jsou formováni pandemií covidu-19, během níž nemohli chodit do školy, takže část z nich zameškala taneční, maturitní plesy nebo například promoce. Jejich sociální vazby v těchto letech trpěly a příslušníci této generace se museli sdružovat jen v online prostoru.
- Výrazný rozdíl mezi mladými muži a ženami. Zatímco ženy z generace Z jsou liberálnější, mladí muži jsou častěji konzervativnější. Ukazuje to například mezinárodní průzkum společnosti Ipsos. V něm souhlasila celá třetina mužů z generace Z, tedy lidí narozených mezi lety 1997 a 2012, s tvrzením, že by žena měla vždy poslouchat svého manžela. U starší generace baby boomers šlo přitom jen o 13 procent.
- Silný vliv manoféry.
- Odmítání výkonnostního modelu společnosti.
- Mnoho lidí z této generace se dotýká klimatická úzkost, která se projevuje strachem z dopadů klimatické změny, případně vědomým rozhodnutím nemít kvůli tomu děti. Environmentální žal má negativní vliv na jejich psychiku.

- Tato generace je nejvíce globalizovanou v historii. Platformy jako TikTok, Instagram nebo YouTube jim totiž umožňují sledovat v reálném čase stejná videa a komunikovat mezi sebou. Ovlivňují je stejné internetové trendy, protože se šíří napříč kontinenty.

Generace alfa (2013 až 2024)

V českém prostředí o této generaci dokonce vznikla publikace *Generace alfa: Cesty k porozumění a podpoře jejího potenciálu*. Její spoluautorka Barbora Kiss z Asociace neformálního vzdělávání říká, že ta nejzásadnější proměna v této generaci souvisí s respektující výchovou.

Rodiče potomků z řad generace alfa totiž zásadně změnili přístup k výchově. „Přístupují k partnerskému stylu výchovy. Snaží se, aby jejich děti o nějakých věcech i rozhodovaly, aby se s nimi domluvili a aby nepraktikovali mocenský přístup, který měli jejich rodiče. A kladou velký důraz na práci s emocemi u dětí. Jakým způsobem o emocích uvažují, jak je identifikují,“ říká Kiss.

Na druhou stranu tato generace může trpět na „překroužkování“. „Pracovníci s mládeží, vychovatelé a učitelé poukazují na to, že děti mají kalendáře a rozvrhy stejně plné jako jejich rodiče. Dítě má každý den kroužek a žádný volný čas, kdy by si samo mohlo určit, co bude dělat, nebo mělo prostor spontánně podniknout něco s kamarády,“ poukazuje studie na tento fenomén.

Podobně jako generace Z i oni se nechávají strhnout globálními trendy. Ať už slovníkem – populární mezi touto generací bylo například skibidi nebo six-seven –, ale i tím, na co se dívají. V jejich bublině se například získala masivní sledovanost italského brain rot videa.

Na sociálních sítích se jako lavina šířily obrázky a videa generované umělou inteligencí. A ne jen tak ledajaké. Většinou se jedná o prazvláštní bytosti: třeba slon, který má místo těla kaktus a na nohou pantofle. Jde zkrátka o absurdní postavy, nad nimiž dospělí většinou jen kroutí hlavou, ale děti po celém světě fascinují.

Znaky příslušníků této generace:

- Žijí v mnohem rozmanitější společnosti než předchozí generace. Její zástupci jsou běžně zvyklí přijímat různé kultury, identity a názory.

S ohledem na tyto hodnoty jsou často citliví na otázky sociální spravedlnosti a rovnosti.

- Milují ASMR zvuky a videa, které si používají na různých platformách (šept, šustění papírem či fólií, jezení bez mluvení, klepání na různé předměty jako plechovka, sklo, dřevo, křupání a další...).
- Jejich rodiče si více uvědomují nebezpečí sociálních sítí, proto tolik nevystavují fotografie dětí z generace alfa na internetu.
- Silně ovlivnění budou využíváním umělé inteligence, jako hlasových asistentů nebo i ChatGPT, protože vyrůstají v největším boomu AI.

Generace beta (2025 až 2039)

Přezdívá se jí také generace AI, protože vyrůstá v prostředí umělé inteligence, která v těchto letech zažívá velký rozvoj.

Budou to děti mladých mileniálů a starší generace Z a do roku 2035 má tato generace tvořit 16 procent celosvětové populace. Mnozí z nich se dožijí 22. století. Typická by pro tuto generaci měla být dlouhověkost.

Generace beta bude podle předpovědí žít déle než generace před ní, protože se věří v revoluci ve zdravotnictví, která změní jejich životy.

Příliš dalších informací o této generaci zatím neznáme, protože se teprve rodí a bude se vyvíjet.

KRIZE

KRIZE STŘEDNÍHO VĚKU VERSUS KRIZE ČTVRTSTOLETÍ

Na jednu stranu si z toho můžeme dělat legraci. Všechné krize jsou v kurzu, každý má nějakou, člověk bez krize aby si dnes připadal málem méněcenný. Někdy se dělají krize z úplných prkotin, řeklo by se. A byla by to skoro pravda. Na druhou stranu to bývá tak, že jako prkotinu zpravidla označujeme krizi toho druhého, ty naše nám připadají zatraceně vážné. A platí to i mezigeneračně. Takže není od věci podívat se, jak to s těmi krizemi dnes vlastně reálně je. A protože krize je vždy osobní, nejlépe to vzít hned od začátku osobně.

Veronika: Já právě prožívám krizi čtvrtstoletí.

Petr: Cože? Jakou krizi čtvrtstoletí? Jsi mladá, perspektivní, všechno máš před sebou... Upřímně řečeno, myslím, že si ze mě děláš trochu srandu. Na krizi mám nárok tak možná já ve své půlstoleté vypelichanosti! O čem to mluvíš?

Veronika: Často mě přepadají myšlenky, že nejsem dost dobrá. Dost hezká. Dost vzdělaná. Dost hubená. Že mě nikdo nezaměstná. Nebo že když už mě zaměstná, tak zjistí, že jsem podvodník, a vyhodí mě (čemuž se mimochodem říká imposter syndrom). Děsí mě, že budu muset pracovat 5 dní v týdnu ještě dalších 40 let. Že už se mám chovat dospěle, ale přitom ani nevím, jak si podat daňový přiznání. Já vlastně ani nevím, jak třeba uvařit jížku. Co to je vůbec za slovo – jížka...? A na co ji mám použít? Mám v životě najednou tolik možností, můžu dělat cokoli, ale jsem z toho přehlcená a přestimulovaná.

Petr: Dobrý, to je přece jenom normální zmatek – ale říkat tomu krize? Vždyť máš budoucnost před sebou, všechno se dá vyřešit.

Veronika: Budoucnost? Sílí extremistická hnutí, která šíří nenávist vůči druhým. Kam se poděl respekt? A do toho za sebou vláčíš ještě nános bahna z dětství. Během této krize čelíš navíc strachu z nejistoty. V práci, ve financích, v lásce. Máš málo zkušeností, téměř nulové úspory a často dost bouřlivý vztahy. Do toho ti každé starší člověk říká – hlavně si to mládí užij. To si mám jako užít, že planeta hoří, že se pravděpodobně zhroutí důchodový systém a že mě v práci brzo nahradí AI?

Petr: No tak aspoň si můžeš říct, že časem budeš mít děti a přijdeš na jiný myšlenky...

Veronika: To je typická reakce vás starších. Otázky na svatbu a děti jsou oblíbeným smalltalkem. Tlak začíná nenápadně, ale proč se mě sestřenice mý sestřenice ptá na to, kdy už budu mít dítě? Proč jí přijde normální, že mi to řekne, zatímco si bere do ruky chlebičky z talíře? Proč tuto otázku pokládá, jako by se mě ptala na můj oblíbený školní předmět? Proč ji zajímá, jestli mám sex bez ochrany za účelem stvoření potomka, a nepřijde jí divný se na takové věci ptát? Proč se vůbec bere jako cíl v životě mít dítě? A co když ho mít nemůžu – nepřemýšlela někdy nad tím, jakou můžou slova způsobit bolest?

Petr: Takže co je podle tebe podstatou té krize čtvrtstoletí?

Veronika: Mám pocit, že se generace Z snaží v tomto světě najít svoje místo, safe space, kde by nám bylo dobře, kde by nás to bavilo, ale jsme pořád hrozně zranitelní, citliví a pořád overthinkujeme.

Petr: Cože to děláte? Možná kdybyste si nevymýšleli pořád nové termíny, bylo by vám líp.

Veronika: No počkej. To mi chceš říct, že jsi něco takovýho jako mladší nezažil?

Petr: Takto intenzivně ne. Maximálně něco jako hospodskéj splín typu „už jsem tady docela dlouho, studentský život končí, těžko říct, jestli v té další fázi uspěju, tak si radši dám další pivo“. Ale sám jsem si uvědomoval, že je to jen takový skuhrání, i když ho v daný moment prožívám málem fatálně. Myslím,

že to tak měla většina lidí z mé generace. O nějaký krizi vlastně nemohla být řeč. Když tak přemýšlím nad tím, proč jsme to neměli jako vy teď, napadají mě dvě věci.

Veronika: Jaký?

Petr: Zaprvé ta doba – myslím tím devadesátky – byla strašně rychlá, plná změn, takže sice bylo docela obtížný se zorientovat, ale zároveň nějaká příležitost byla na každém rohu. Každý, kdo chtěl, mohl dělat něco, co mu dávalo smysl. Někdo rozjížděl byznys, někdo si četl knížky, ke kterým se do té doby nebylo možné dostat, jiný studoval, co se předtím studovat nedalo. A někdo samozřejmě kradl. V každém případě na nějaký sebezpytování nebyl čas. Vlastně bych to celé popsal jednou větou: Proč se dívat posmutněle dovnitř sebe, když se otevírá celý svět!

No a druhá věc, která s tím souvisí: celá ta devadesátková doba byla taková optimistická. Po pádu bolševika se mluvilo o tom, že vlastně končí dějiny, že vítězí liberální demokracie, hrůzovlády typu komunistického SSSR jsou pryč, vítězí tolerance a společná vůle k lepšímu životu, bude se odzbrojovat, takže války jsou passé. Existovala dokonce představa, že kapitalismus nakonec povede ke zlepšení situace všech, protože lidé jsou přirozeně iniciativní, takže nikdo, kdo nechce, nemusí zůstat dole. Teď se tomu s odstupem už samozřejmě smutně usmívám, protože to byla jen jakási naivní víra v „budování lepšího světa“, v principu nikoli nepodobná původnímu nadšení při „budování socialismu“ po druhé světové válce. Přišla pak samozřejmě kocovina. Máme se vcelku dobře, ale ráj konce dějin, míru a všeobecné spokojenosti opravdu nenastal. Ale podstatné je, že v devadesátkách jsme věřili, že to může klapnout, a vypadalo to, že se víra zhmotňuje, takže to celkové naladění nějakým osobním krizím příliš nepříliš.

Veronika: Tak to chápu, že jsi tu dobu, kdy ti bylo kolem dvaceti a zažil jsi takovou euforii, vnímal jinak než já teď. Moje generace ale žije v úplně jiném světě, který směřuje někam, kam nechceme, aby se ubíral. Možná vůbec poprvé naše generace zažívá v mládí pocit „lépe už bylo“.

Dřív generace před námi cítily, že se jejich děti budou mít lépe. Budou žít v lepších podmínkách. Ať už co se týče technologických možností, třeba

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Generační konflikt.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.